

Józef Lindmajer

Józef Franciszek Spors 13 VIII
1941-13 VI 1992

Słupskie Studia Historyczne 1, 215-219

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF FRANCISZEK SPORS (13 VIII 1941 - 13 VI 1992)

W dniu 13 czerwca 1992 roku zmarł Józef Franciszek Spors, doktor habilitowany, profesor zwyczajny w Instytucie Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku. Spoczął 17 czerwca na słupskim cmentarzu.

Józef Spors urodził się 13 sierpnia 1941 r. w Toruniu. Pochodził z rodziny ziemiańskiej. Majątek rodowy Gogolin (nieдалеко Koronowa) został po wojnie rozparcelowany. W tym samym czasie ojciec Józefa Sporsa (także Józef) został wywieziony z kraju i zginął w nieznanych okolicznościach w ZSRR. W następnych latach wraz z najbliższą rodziną mieszkał w Wielkich Radowiskach (koło Wąbrzeźna), gdzie znajdowała się - nie podlegająca parcelacji - posiadłość brata ojca. Tu ukończył w 1955 r. szkołę podstawową. Średnie wykształcenie zdobył w liceum pelplińskim prowadzonym przez władze zakonno-diecezjalne (1959 r.). Z tego powodu - zgodnie z ówczesną procedurą - musiał zdawać maturę przed komisją państwową. W roku szkolnym 1959/1960 pracował już jako nauczyciel w szkole podstawowej w Zielnowie (pow. grudziądzki). W latach 1960-1965 studiował historię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu uzyskując tytuł magistra. Od IX 1965 do VI 1970 r. pracował w Szkole Podstawowej Nr 17 w Toruniu, a następnie w Bydgoszczy (dokąd przeniósł się z powodów rodzinnych) przyjął pracę w tamtejszej Delegaturze Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (do 1 VII 1973 r.).

Wraz z podjęciem pracy w szkolnictwie toruńskim J. Spors rozpoczął studia doktoranckie pod kierunkiem profesora Kazimierza Jasińskiego, wieńcząc je rozprawą pt. *Dzieje polityczne Pomorza Środkowego w XII - pocz. XIV w.*, na podstawie której otrzymał w maju 1971 r. tytuł doktora nauk humanistycznych (specjalność historia). Dysertacja ta została opublikowana w 1973 r., jako tom 25 w serii wydawniczej "Biblioteka Słupska" pt: *Dzieje polityczne ziem sławieńskiej, słupskiej i białogardzkiej XII - XIV w.*

Przed uzyskaniem habilitacji, pracując już w Słupsku, opublikował książkę poświęconą jednemu z ważniejszych problemów w historiografii średniowiecznej Polski - testamentowi Bolesława Krzywoustego *Podział dzielnicowy Polski według statutu Bolesława Krzywoustego ze szczególnym uwzględnieniem dzielnicy seniorackiej*. Zawarte w niej wnioski, konkluzje i propozycje co do nowych ujęć interpretacyjnych, zostały pozytywnie ocenione przez liczących się polskich mediewistów.

Józef Spors habilitował się w 1980 r., przedkładając do oceny i obrony publikację: *Podziały polityczne i administracyjne Pomorza Gdańskiego i Sławięsko-Słupskiego XII - XIV w.*; w następstwie tego został powołany od 1 III 1981 r. na stanowisko docenta.

Stale powiększający się dorobek naukowy, zwłaszcza kolejne dwie książki: *Studia nad wczesnośredniowiecznymi dziejami Pomorza Zachodniego XII - pierwsza połowa XIII w.* (1988 r.) oraz *Organizacja kasztelańska na Pomorzu Zachodnim XII - XIII w.* (1991 r.), przyniósł J.Sporsowi stanowisko profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych od 1 XI 1989 r. i profesora zwyczajnego od 1 III 1992 r.

Słupski życiorys J.Spors zaczął zapisywać od maja 1973 r., kiedy tu przyjechał zachęcony propozycją współudziału w opracowaniu zbiorowym *Historii Słupska* (pod red. prof. S.Gierszewskiego, wyd. 1981 r.) i możliwością bezpośredniego kontaktu z wydawcą "Biblioteki Słupskiej", w ramach której kończono właśnie publikowanie Jego rozprawy doktorskiej. Wtedy to otrzymał również ofertę zatrudnienia w Wyższej Szkole Nauczycielskiej, późniejszej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Słupsku, którą przyjął.

Od 1 VII 1973 r. rozpoczął pracę w Zakładzie Historii tej Uczelni. Dnia 1 IX 1984 r. został powołany na Kierownika Katedry Historii, a 1 X 1986 r. na Dyrektora Instytutu Historii, w którego kreowaniu miał ogromne zasługi. Urząd dyrektora złożył ostatecznie na własną prośbę 30 IX 1991 r. Był wyraźnie zmęczony.

Nikt chyba nie dopuszczał myśli, że to początek decydujących zmagañ J.Sporsa o życie.

Jako nauczyciel akademicki prowadził zajęcia przede wszystkim z zakresu historii średniowiecznej Polski (na studiach dziennych, zaocznych i podyplomowych), przez pewien czas także ze statystyki i demografii historycznej. Nie stronił od obowiązków opiekuna studentów i Studenckiego Koła Naukowego Historyków. Pod Jego naukowym kierownictwem powstało około 60 prac magisterskich, wypromował kilku doktorów, recenzował wiele prac doktorskich i habilitacyjnych. Przypomnieć należy, że był na pewno postrachem studenckiej przeciętności i bylejakości, dla wszystkich innych - współpracowników, kolegów i przyjaciół autorytetem naukowym i niezmiernie prawym człowiekiem.

Był doceniany przez władze Uczelni (kilkakrotnie otrzymywał nagrody) i Ministerstwo Edukacji Narodowej, które w 1989 r. przyznało Mu nagrodę indywidualną II stopnia za osiągnięcia naukowe. W ciągu kilku kadencji zasiadał w Senacie i Radzie Wydziału Humanistycznego, był również przewodniczącym Uczelnianej Komisji ds. Badań Naukowych i Senackiej Komisji Wydawniczej. Członek kilku towarzystw naukowych, przez długie lata indywidualność "z charakterem" aktywizująca ruch naukowo-edytorski w Słupsku (w ramach dawnego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego i w Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym "Pobrzeże"), czego odzwierciedleniem było przyjęcie niewdzięcznej (z przyczyn pozanaukowych) roli przewodniczącego Kolegium Redakcyjnego "Rocznika Słupskiego".

Ale Profesor Józef Spors to nade wszystko Uczony. Jego zainteresowania wyznaczone publikacjami koncentrowały się wokół wczesnośredniowiecznych dziejów Pomorza, przede wszystkim Pomorza Sławieńskiego-Słupskiego i Gdańskiego, w mniejszym zakresie dotyczyły przeszłości Wielkopolski i Kujaw w tym samym okresie historycznym. Z warsztatu naukowego J.Sporsa o niezwykle zdyscyplinowanej heurystyce wchodziły do obiegu naukowego artykuły i

prace z mnogością danych faktograficznych, lecz przede wszystkim z rozlicznymi nowymi tezami oraz wnioskami zachęcającymi, wręcz zmuszającymi do dyskusji, do rozważań i dalszych poszukiwań badawczych, pobudzającymi zarówno znamienitych polskich mediewistów, jak i (wciąż niezbyt liczne, ale "bojowe") grono młodych uczonych, badających dzieje średniowiecznego Pomorza i Polski.

Józef Spors pozostawił po sobie imponujący dorobek, przekraczający setkę tytułów, w tym 8 książek (5 samodzielnych), współudział w kilkunastu zwartych opracowaniach zbiorowych (por. bibliografia prac). W ostatnich latach, a później miesiącach spieszył się, było to wyraźnie widoczne. Dlatego jeszcze przez pewien czas będą się ukazywały kolejne Jego opracowania, które zostały złożone wcześniej w wydawnictwach.

Miarą wszechstronności i rozległości badawczej Profesora Józefa Sporsa niechaj będzie pierwsza konstatacja, iż nie ma chyba zakątka ziemi na Pomorzu koszalińsko-słupskim, któremu nie poświęciłby swojej uwagi badawczej. Pasja w dociekaniach i twórcza pracowitość kazała Mu zakładać "gumiaki" i jakby zwyczajem średniowiecznych skrybów wędrować po bezdrożach, odtwarzać z topograficznych zróżnicowań zarysy najdawniejszych siedlisk ludzkich (grodziska), pierwszych przedlokacyjnych miast zachodniopomorskich...

Józef Spors był (jest) uznawany przez najwybitniejszych polskich mediewistów (z prof. G.Labudą na czele) za autorytet, za jednego z najlepszych znawców średniowiecznego Pomorza - od północnego Zaodrza, aż po strefę nadwiślańską. Jego studia źródłoznawcze nad genealogią, nad grupami etnicznymi (np. Kaszubami), nad dziejami politycznymi czy administracyjnymi poszczególnych ziem i miast w strefie przybałtyckiej w XII-XIV stuleciu stały się trwałym osiągnięciem polskiej historiografii, z uznaniem odnotowane także przez historyków niemieckich.

Potwierdzeniem niechaj będą te oto zdania prof. H.Samsonowicza zaczerpnięte z opinii o dorobku naukowym Józefa Sporsa:

"Nikt, kto zajmuje się administracją państwa średniowiecznego, stosunkami osadniczymi, podziałami terytorialnymi, początkami miast - nie może pominąć ustaleń i propozycji badawczych prof. J. Sporsa (...) Józef Spors jest bardzo nieczęstym przykładem uczonego, który potrafi nie tylko stworzyć komórkę badań nad średniowieczem, lecz także uczynić z niej jednostkę stanowiącą równorzędny ośrodek w stosunku do starych katedr uniwersyteckich. Jego działalność bowiem stanowi ważne ogniwo badań ogólnopolskich".

Jego przedwczesna śmierć zabrała rzetelnego kolegę, wartościowego i niezawodnego przyjaciela. Zabrała uczelni słupskiej i następnym rocznikom wspianego nauczyciela akademickiego, dynamicznego organizatora i pracownika. Zabrała Uczzonego w apogeum możliwości twórczych, zadając polskiej mediewistyce, a pomorskiej w szczególności, stratę nie do powetowania.

Józef Lindmajer